

NATIONAAL PARK HOGES KEMPEN

Twintig jaar gedragen door samenwerking

AS BILZEN-HOESELT BREE DILSEN-STOKKEM GENK
LANAKEN MAASEIK MAASMECHELEN OUDSBERGEN ZUTENDAAL

Op 23 maart 2006 openden toenmalig Europees Commissaris Stavros Dimas en Vlaams minister Kris Peeters het Nationaal Park Hoge Kempen. Het was een Belgische primeur, een erkenning voor het grootste natuurgebied in Vlaanderen, en de start van een ecologisch én economisch succesverhaal.

Hoge Kempen, Groene Kans.

Het initiatief vindt zijn oorsprong in de sluiting van de Limburgse steenkoolmijnen eind jaren '80 van de vorige eeuw. Sociale partners en politiek Limburg zochten naar een nieuwe dynamiek in een economisch zwaar geteisterde industriële regio.

In 1990 richtte de nv Kempense Steenkoolmijnen, op initiatief van en in samenwerking met de vzw Natuurpunt, de vzw Regionaal Landschap Kempen en Maasland (RLKM) op. Het was een gedurfd initiatief tegen de stroom in, waarbij de oppervlakte beschermde natuur in Limburg niet langer als een handicap, maar als een hefboom voor economische ontwikkeling werd gezien.

De uitvinding en realisatie van het fietsroutenetwerk, met zijn fietsknooppunten, was een schot in de roos. Snel daarna lanceerde de organisatie de campagne '*Hoge Kempen, Groene Kans*', waarbij de hele regio gemobiliseerd werd om het eerste nationaal park in België op te richten en de nodige financiële middelen uit het economisch herstelbeleid voor de realisatie ervan vrij te maken. In 2002 gaf de Vlaamse regering gevolg aan de vraag van provincie, gemeenten, natuurorganisaties en socio-economische partners. Na vier jaar intense voorbereiding, was het Nationaal Park Hoge Kempen in 2006 een feit.

(Re)Connection Model

Het herstellen en beschermen van de biodiversiteit en de natuurlijke ecosystemen vormen de basis van het Nationaal Park Hoge Kempen. Hiervoor werd het (Re)Connection Model ontworpen, dat door middel van o.a. een slimme zoning de natuur maximaal beschermt en de lokale samenleving opnieuw met de natuur verbindt.

Twee keer zo groot, twee keer zo sterk, twee keer zo mooi.

2020 is een sleuteljaar voor het Nationaal Park: een Masterplan om het te verdubbelen in oppervlakte werd goedgekeurd. Sindsdien is het Nationaal Park Hoge Kempen meer dan 120 km² groot en worden bezoekers verwelkomd in 9 'toegangspoorten'. De uitvoering van dit tweede plan (*de opvolger van het Masterplan uit 2002*), loopt nog tot 2040.

Laura Olaerts, Limburgs gedeputeerde voor natuur en toerisme en voorzitter van de vzw Regionaal Landschap Kempen en Maasland: *"Het Nationaal Park Hoge Kempen geeft Limburg al 20 jaar kleur: van purperen heide tot stille dennenbossen. Een landschap om te koesteren én te beleven. Dit is Limburg op z'n best!"*

Natuur en toerisme: gelijke tred.

In de voorbije 20 jaar investeerden Europa, Vlaanderen, Provincie Limburg, 10 steden en gemeenten en natuurbeheerders meer dan 200 miljoen euro om aan de randvoorwaarden van een nationaal park te voldoen.

Johan Van Den Bosch, coördinator Nationaal Park Hoge Kempen: *"Een 'nationaal park' is een sterk merk in toerisme, maar de bezoeker heeft een torenhoge verwachting over de uitzonderlijke kwaliteit van natuur en een aantrekkelijk landschap. Daaraan voldoen is in een versnipperd Vlaanderen niet vanzelfsprekend."*

Die investeringen volgen het 'gelijke tred'-principe: meer toerisme leidt tot meer natuur en vice versa. Meer dan de helft van die investeringen zorgde dan ook voor de verbetering van natuur en landschap: de aankoop en afbraak van storende gebouwen, het afsluiten van wegen voor doorgaand autoverkeer, de aanleg van ecoducten om mens en natuur een veilige overstek te bieden, de omvorming van mijnterreinen of grind- en zandgroeves tot natuurgebieden,... 10% van de oppervlakte van het Nationaal Park had voor de aanwijzing als nationaal park een stedelijke of industriële bestemming. Enkele grootschalige projecten, zoals het uitdoven van een bedrijventerrein van 60 ha, zijn recent aangevat.

De andere helft van de investeringen richtte zich op een kwaliteitsvolle opvang en spreiding van bezoekers. Negen toeristisch-recreatieve centra aan de rand van het Nationaal Park werden omgevormd tot 'Poorten tot het Nationaal Park' (Bergerven, Duinengordel, Kattevennen, Lieteberg, Mechelse Heide, Pietersheim, Station As, Terhills, Thorpark). Een netwerk aan fiets-, wandel-, ruit- en mountainbikepaden werd opgezet, met een langeafstandswandeling van 105 km, de 'National Park Trail', als kers op de taart.

Hoge Kempen, Hoge Baten

De belangrijkste parameter voor het succes van het Nationaal Park blijft de diversiteit aan planten- en diersoorten in aantrekkelijke landschappen met heide, bossen, duinen en waterplassen. De voorbije 20 jaar werden meer dan 9.000 planten- en diersoorten geregistreerd. De populaties van iconische soorten zoals gladde slang, zadelsprinkhaan of grauwe klauwier blijven stabiel of groeiden. Het areaal aan heide en duinen breidde uit, terwijl eenvormige naaldhoutplantages omgevormd worden tot gevarieerd loofbos.

Met meer dan 1,5 miljoen bezoekers per jaar behoort het Nationaal Park Hoge Kempen tot een toeristische topbestemming in Vlaanderen. Het aantal wandelaars verdubbelde, terwijl het aantal toeristische overnachtingen in de 10 betrokken gemeenten verviervoudigde tot meer dan 3 miljoen per jaar. De totale omzet van het Nationaal Park Hoge Kempen bedraagt jaarlijks 191 miljoen euro en is goed voor 5.000 jobs. Het bewijst dat het beschermen van natuur een enorme impuls kan zijn voor regionale ontwikkeling.

Uiteindelijk vormt het Nationaal Park Hoge Kempen een bron van kennis en inspiratie voor andere soortgelijke gebiedsgerichte projecten in Vlaanderen. Geïnspireerd door dit succesverhaal besliste de Vlaamse regering om recent, via een zogenaamd Parkendecreet, bijkomend 3 nationale en 5 landschapsparken in Vlaanderen te erkennen.

Iedereen Nationaal Park

Naast de langetermijnstrategie en continuïteit, is het eigenaarschap van beheerders, bezoekers en bewoners cruciaal. Zij zijn de echte aandeelhouders: ze ondernemen in de horeca of beheren de natuur. Politici en ambtenaren van overheden, onderzoekers, boswachters van het Agentschap Natuur en Bos of vrijwilligers van natuurverenigingen: allen dragen ze een essentieel stuk van de complexe puzzel. Ondernemers en bezoekers dragen bij aan een 'Nationaal Park Fonds' en 50 vrijwillige Rangers helpen jaarlijks 12.000 mensen bij hun ontdekkingstocht.

Internationale erkenning

Het succes van het Nationaal Park Hoge Kempen werd ook internationaal opgemerkt. Niet alleen natuur wordt hersteld, ook de economie krijgt een boost. Internationale erkenning volgde, waaronder de Goldman Environmental Prize – bekend als de Groene Nobelprijs. Het (Re)Connection Model wordt nu over de hele wereld gebruikt.

Ignace Schops, directeur RLKM: "Soms is de werkelijkheid mooier dan de droom. Niemand had kunnen vermoeden dat ons idee om een nationaal park te maken zo'n grote lokale en internationale impact zou hebben. Ik kan alleen maar dankjewel zeggen aan iedereen die dit schitterende project mogelijk maakt. De natuur beschermen is onszelf beschermen."

Gedragen door samenwerking

Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland is als initiatiefnemer nog steeds de stuwende kracht achter het Nationaal Park Hoge Kempen. Het is verantwoordelijk voor de coördinatie van 32 partners van de gebiedscoalitie, stimuleert en inspireert, zoekt naar bijkomende financiering en voert gemeenschappelijke acties uit.

Zo complex en versnipperd de eigendoms- en beheerstructuur is, zo eenduidig en eenvoudig is de gemeenschappelijke communicatie naar bewoners en bezoekers. Ook daar speelt het Regionaal Landschap een overkoepelende rol. Deze uitdagende opdracht wordt mogelijk gemaakt door de financiële steun van steden en gemeenten, Provincie Limburg en het Agentschap Natuur en Bos van de Vlaamse overheid.

Dit Vlaamse agentschap is tevens de grootste beheerder, naast natuurverenigingen als Natuurpunt, Limburgs Landschap of Orchis en de steden en gemeenten. Zij zijn samen met Vlaamse agentschappen en departementen (*Omgeving, Toerisme Vlaanderen, Wegen en Verkeer, ...*), de Provincie Limburg, Visit Limburg, het Provinciaal Natuurcentrum, de Limburgse Investeringsmaatschappij (LRM), Limburgs Sterk Merk (LSM), Universiteit Hasselt en private boscijenaars vertegenwoordigd door de Bosgroep Limburg, de sterke schouders van het Nationaal Park Hoge Kempen. Al 20 jaar lang!

Vijf uitdagingen voor de volgende 20 jaar

1. **Volhouden.** Stilstaan is achteruitgaan en het Nationaal Park is nooit af. Eerdere investeringen van 20 jaar geleden zijn aan vervanging toe. Andere grote 'werven' staan letterlijk en figuurlijk in de steigers: het National Park Visitor Center in Terhills, de herbestemming van Commanderie van Gruitrode (toegangspoort Duinengordel), de fietsbrug aan 't Eilandje in Neeroeteren (toegangspoort Bergerven en KempenBroek) en het uitdoven van het bedrijventerrein Op de Berg.
2. **Het klimaat verandert, en dus ook de natuur.** We willen bijdragen aan de energietransitie om erger te voorkomen en het landschap zo inrichten dat de negatieve gevolgen van wat niet meer te vermijden is milder worden. Daarom staan onthardings-, vernattings- en vergroeningsprojecten hoog op de agenda.
3. **Onze natuur moet robuuster en klimaatbestendiger worden,** dus werken we aan meer samenhangende en op elkaar afgestemde natuurbeheerplannen, met meer aandacht voor natuurlijke processen.
4. **Er lijkt voorlopig geen einde te komen aan de groei van het natuurgericht toerisme in de regio van de Hoge Kempen.** We bewaken dat deze groei gelijke tred houdt met meer en betere natuur, zodat de draagkracht niet overschreden wordt. We willen vooral ook tevreden bezoekers om het succes te bestendigen. Daarom zetten we in op nog betere, eenduidige informatie en de digitalisering daarvan.
5. **Het Nationaal Park Hoge Kempen is van, voor en door mensen** die er wonen, werken of op vakantie komen. Het zal gedragen worden door de lokale gemeenschap, of niet zijn. Dus blijven we bijzondere inspanningen leveren rond participatie en mede-eigenaarschap, onder andere door de inzet van vrijwillige Rangers en visitor payback-systemen.

Meer info

Ilse Olaerts, Communicatiemedewerker Nationaal Park Hoge Kempen
Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw
E: ilse@rlkm.be - T: 0477 68 90 95
www.nationaalpark.be